

Muzej grada Ludbrega – od prvih akcija prikupljanja predmeta do ozbiljne ustanove

JELENA KOPREK, BRANKO DIJANOŠIĆ

Rad daje prikaz povijesnog razvoja Muzeja grada Ludbrega koji se može pratiti u nekoliko etapa. Prvu etapu vidimo u organiziranom prikupljanju starina od 1965. godine u Osnovnoj školi Ludbreg preko preseljenja u dvorac Batthyany i više provalnih krađa koje su zadesile zbirku. Druga etapa se može pratiti s prvom stručnom obradom građe i prvom izložbom 1992. godine i stalnog postava 1997. godine. Briga za zbirku nije prestala te se kroz godine trudilo registrirati je i zaštititi kao kulturno dobro, ali i prikupiti predmete kulturne baštine koji se više nisu koristili u kućanstvima ludbreškog kraja. Sljedeća etapa je osnivanje Zbirke sakralne umjetnosti u 1998. godini i otvaranje stalnog postava u kapelici Svetog Križa u dvorcu Batthyany. Istraživanje i otvaranje Arheološkog parka Iovia i registracija Muzeja grada Ludbrega u 2021. godini zadnje su etape razvoja.

Ključne riječi: Muzej grada Ludbrega, Zavičajna zbirka, Zbirka sakralne umjetnosti, Arheološki park Iovia, Ludbreg

1. Uvod

Priča o muzeju započela je u proljeće davne 1965. godine. Školske godine 1964./1965. u Osnovnu školu „Dragica Kancijan” (danas Osnovna škola Ludbreg) na mjesto nastavnika povijesti i geografije primljen je Stjepan Belovi.¹ Entuzijazmom i ljubavi prema predmetima pučke provenijencije, gospodin Belović je organizirao desetak učenika u povijesnu grupu s kojima je prikupio niz različitih predmeta i fragmenata iz narodne kulturne baštine ludbreškog kraja. Kako bi se učenike zainteresiralo za

prikupljanje predmeta, trebalo ih je stimulirati ocjenama.²

Kako se ocjena iz povijesti nije sastojala iz jedne nego iz više komponenti. Jedna od njih bila je interes za predmet, pa onda tko je donio kolovrata, dobro očuvanog, to je bila i najviša ocjena, a onaj tko je donio manje vrijedan predmet, bila je nešto niža. Učenik je ipak stimuliran da to donese, bilo iz svoje kuće ili iz susjedstva. S obzirom na to da je škola pokrivala veliki teritorij to su onda predmeti stizali iz velikog broja sela.³

1 Spomenica Ludbreg 1959./1960. – 1972./1973.

2 Zavičajna zbirka (katalog stalnog postava), Ludbreg, 1997.

3 Stjepan Belović, Ususret Muzeju grada Ludbrega II, 2020. (dostupno na: <https://mgl.com.hr/povijest-muzeja/>).

Redni broj	Naziv predmeta	Vrsta materijala	Namjena	Datum upisa u evidenciju	Napomena
1.	LONAC 2 dte	glina	kućni lonac	17.03.86	0 27 0 42
2.	LONAC - - -	- - -	- - -	- - -	0 25 0 41
3.	LONAC +	glina	- - -	- - -	0 25 0 43
4.	LONAC +	glina	- - -	- - -	0 27 0 44
5.	LONAC +	glina	- - -	- - -	0 26 0 42
6.	LONAC 1 dte	glina	- - -	- - -	0 28 0 43
7.	LONAC 1 dte	glina	- - -	- - -	0 25 0 43
8.	LONAC 1 dte	- - -	- - -	- - -	0 26 0 39
9.	TRPILJA - mada	glina	pelegrin br.	- - -	0 26 0 41 + 2
10.	LONAC 2 dte	glina	kućni lonac	- - -	0 28 0 43
11.	LONAC 1 dte	glina	- - -	- - -	0 25 0 42
12.	PUTRA odan	glina	noćni orm.	- - -	0 26 0 41
13.	PUTRA mada	- - -	- - -	- - -	0 25 0 41
14.	PUTRA odan	- - -	- - -	- - -	0 26 0 41
15.	PUTRA 2 dte	- - -	- - -	- - -	0 26 0 41

Sl. 1. Prva evidencija zavičajne zbirke (dokumentacija Muzeja grada Ludbrega).

IZJAVLJENJE OŠTETENOSTI PREDMETA
FOND
L U D B R E G

Predmeti OŠTETIENI sukladno izjavi oštećenja dostavili su
staviti izjavu - stariji pogon Turčinac

IZJAVLJENJE OŠTETENOSTI

Dana 19. 03. 1986. godine oko 15 sati, predmet Turčinac Turčinac
ostavio na ulici za prevoznika stariji pogon Turčinac uljeda
predmet:

Redni broj	Predmet	Štetnja
1.	Putra	3 km
2.	Lonac	4 "
3.	Lonac	6 "
4.	Lonac	2 "
5.	Lonac	1 "
6.	Lonac	2 "
7.	Lonac	1 "
8.	Lonac	2 "
9.	Lonac	3 "
10.	Lonac	2 "
11.	Lonac	1 "
12.	Lonac	3 "
13.	Lonac	5 "
14.	Lonac	2 "
15.	Lonac	1 "
16.	Lonac	4 "
17.	Lonac	2 "
18.	Lonac	2 "
19.	Lonac	1 "

IZJAVLJENJE

Reprezentirajući predmeti treba ostaviti u skladu s
izjavom.

Sl. 2. Odštetni zahtjev, Ludbreg, 19. 3. 1986. (dokumentacija Muzeja grada Ludbrega).

Cilj prikupljanja bio je sačuvati predmete koji se sve više prestaju upotrebljavati, a rezultirao je s preko 260 prikupljenih predmeta. Dalekovidnost i osjećaj Stjepana Belovića za kulturnu baštinu nisu vezani samo uz prepoznavanje objektivne ugroženosti etnografske građe na terenu i nužnosti njezinog smišljenog prikupljanja, što znači spašavanja, već i sprečavanje njezinog iznošenja van granica naše zemlje i, konačno, na mogućnost njezine prezentacije u budućoj Zavičajnoj zbirci.⁴

Prvi predmeti došli su u vidu poklona s područja odakle dolaze učenici Osnovne škole „Dragica Kancijan”. Sakupljao se stari novac, nošnje, predmeti od keramike, drva, metala i stakla. Godine 1973. Fond za kulturu je školi dodijelio pet tisuća dinara za otkup predmeta koji se u obliku poklona neće moći nabaviti.⁵

To je bilo prije pedesetak godina kad je započelo. I tada su društvene i socijalne prilike bile takve da su predmeti narodne baštine bili ugroženi od industrijskih proizvoda. Oni klasični proizvodi od konoplje i lana su potpuno zamrli, a onda i svi predmeti odnosno alati i uređaji kojima su se

služili. Osim njih, ovi lončarski proizvodi zamijenjeni su suvremenim. One kućice zamijenjene su modernim kućama, a time su i oni namještaji i ormari i kreveti, zipke, drveno i zemljano posuđe također bili suvišni. U domaćinstvima su samo smetali, a neke emocionalne veze korisnika prema tim uređajima nisu postojale, oni su bili nužda. S obzirom na te okolnosti trebalo je nešto poduzeti da se ti predmeti koji su pali u nemilost, koji su izgubili uporabnu vrijednost, koji su odlagani na neprikladna mjesta, trebalo ih je nekako zaštititi. To je bio motiv od kud sam ja počeo.⁶

Prikupljeni predmeti bilježili su se u evidenciju. Za svaki predmet bilježio se naziv, materijal, stanje, namjena, darovatelj, donositelj te datum upisa u evidenciju. Odlagani su u školski kabinet koji je bio neprikladan za čuvanje takvih predmeta. Predmeti su bili povremeno izlagani u vitrini na školskom hodniku, a uz njih su se nalazile legende i komentari. Jedan specifični komentar mi je ostao u sjećanju. Imali smo ulomak rimskog žrvnja koji su nam poklonili arheolozi iz Zagreba. Uz njega je pisalo: „Nije poznato koliko je žita samljeo, ali se zna da ni jedno zrno kukuruza nije!”. To je tada ostalo ot-

4 Zavičajna zbirka (katalog stalnog postava), Ludbreg, 1997.
5 Inventarna bilježnica.

6 Stjepan Belović, Ususret Muzeju grada Ludbrega II, 2020. (dostupno na: <https://mgl.com.hr/povijest-muzeja/>).

voreno pitanje i svi zainteresirani su mogli dobiti odgovor.⁷

Prostor škole s vremenom je postao premarlen za čuvanje zbirke i ona je 1974. godine bila premještena u dvorac Batthyany. Predmeti su bili smješteni na prvom katu u prostoriji iza kora kapelice sv. Križa, a u nju se moglo ući samo kroz kotlovnicu tvornice Varteks koja je u to vrijeme bila smještena u dvorcu. Prostorija je bila neprikladna i bez namještaja pa su predmeti bili raspoređeni po podu i razvrstani prema materijalu od kojeg su izrađeni. Drveni predmeti su se posebno čistili i premazivali lanenim uljem kako bi se zaštitili. U akciju prikupljanja predmeta se 1977. godine uključio i SIZ (Samoupravna interesna zajednica) za kulturu ludbreške općine. Akcija je doživjela jako velik odjek među stanovnicima ludbreškog kraja. Počeli su se prikupljati stari predmeti koji su nekada služili u domaćinstvu.⁸ Do 1983. godine prikupljeno je oko 260 predmeta i od tada pa do 1991. godine kreće razdoblje zanemarivanja zbirke predmeta tradicijske kulture i baštine ludbreškog kraja. U vrijeme kad je zbirka bila smještena u dvorcu Batthyany zabilježene su tri provalne krađe, otuđenja i devastiranja predmeta. Najveće otuđenje umjetnina iz prostorija se dogodilo dana 19. ožujka 1986. godine kada su radnici Varteksa Varaždin neovlašteno uzeli 47 predmeta koji su popisani i sve je predano nadležnim službama.⁹ Uspješnom intervencijom nadležnih službi predmeti su vraćeni, osim dijela numizmatičke zbirke, a prilikom posljednje provale 1989. godine devastiran je dio keramičkih predmeta. Pravilno zbrinjavanje zbirke nakon godina nebrige kreće 1989. kada se zalaganjem Branka Bijanošića, ravnatelja tadašnjeg Narodnog sveučilišta Ludbreg, zbirka povjerava navedenoj ustanovi.¹⁰

S obzirom na to da ni brava nije postojala i da

se prostorija nije mogla zaštititi, bila je izložena provalama i to u tri navrata. Moja je pretpostavka da su provalu izvršili tinejdžeri jer su se spustili kroz podrumski prozor, prošli tim velikim podrumskim katakombama, izašli gore u prostoriju i tu napravili niz vandalskih činova. Uzeli su nam dokumentaciju, uzeli su nam numizmatičku zbirku, uzeli su nam neke predmete koje su s kora bacali u kapelicu dolje, zemljane predmete, dakle potpuno van pameti. To se ponovilo u dva navrata i počinitelji nisu otkriveni. Treći slučaj odnosio se na ozbiljne, odrasle ljudi koji su došli iz Varaždina, vjerojatno servisirati ili kotlovnicu ili strojeve poduzeća Varteks. I naravno, u slobodno vrijeme su malo prošvrljali po dvorcu i naišli na ove predmete koji su ih odmah oduševili i pomislili su kako bi ih bilo dobro ponijeti doma. Tako su i učinili. Bili su to različiti predmeti, ali su ovoga puta počinitelji odmah otkriveni. Policija, odnosno milicija tadašnja, brzo je reagirala i svi su predmeti vraćeni.¹¹

2. Zavičajna zbirka

Nakon svih nesretnih događaja zbirka je 1991. godine preseljena u prostore Pučkog otvorenog učilišta. U to vrijeme nije više bilo korisnika u dvorcu Batthyany jer je i pogon Varteksa preseljen u novu zgradu nekoliko godina ranije. Predmeti su bili smješteni u vlažnoj prostoriji u koju se moglo ući bez nekog velikog napora, a zbog toga su se dogodile i provalne krađe. Budući da su predmeti bili sustavno prikupljeni bilo je šteta da se oni ne zaštite kao dio materijalne kulture ovoga kraja pa se onda krenulo s inicijativom da se briga i obrada i čuvanje povjeri Narodnom sveučilištu Ludbreg. Predmete smo naravno komotno preselili u novi prostor kotlovnice Sveučilišta. Prostor je bio suh i tako smo spriječili daljnje propadanje nekih predmeta od nepovoljnih mikroklimatskih uvjeta. Daleko od toga da je to bio idealan prostor, ali u svakom slučaju je bio puno bolji nego što je bio dosadašnji prostor u dvorcu Batthyany. Ovdje su

7 Isto.

8 VRTULEK, Franjo: *Nekad korisno – sada u muzej.* // Večernji list (travanj 1977.)

9 Odstetni zahtjev, Ludbreg, 19. 3. 1986.

10 Ususret Muzeju grada Ludbrega I, 2020. (dostupno na: <https://mgl.com.hr/povijest-muzeja/>).

11 Stjepan Belović, Ususret Muzeju grada Ludbrega II, 2020. (dostupno na: <https://mgl.com.hr/povijest-muzeja/>).

predmeti ipak bili pod nadzorom i nije se mogla dogoditi devastacija.¹²

Nakon preseljenja javila se potreba za sređivanjem, obradom i zaštitom zbirke. U nedostatku stručne osobe, Sveučilište ostvaruje suradnju s Muzejom grada Varaždina i tamo zaposlenom kustosicom Etnografskog odjela Ljerkom Albus. Vrlo brzo se pristupilo obradi predmeta, gdje je Ljerka Albus radila na stručnoj obradi predmeta, fotograf je bio Branko Dijanošić, a Katarina Gomaz je bila zadužena za čišćenje predmeta od prašine.

*Cijeli proces odvijao se u podrumu zgrade gdje su bili predmeti. Njih je naravno prvo trebalo očistiti od prašine kako bi se mogli fotografirati jer je bilo potrebno izraditi i fotodokumentaciju. Katarina Gomaz, Ljerka Albus i ja uhvatili smo se tog nimalo lakog niti, ugodnog zadatka, ali uglavnom smo to odradili periodično pod zračnim uzbunama. Radilo se u improviziranim uvjetima, a rezultat je bila fotografirana, opisana i u posebne sanduke spremljena prikupljena građa. Ona se tako posebno zaštitila od mogućih posljedica u ratno vrijeme. U podrumu se radila gruba obrada građe. Nakon što bi se predmet očistio, ja sam fotografirao, a Ljerka je radila stručne bilješke, dakle, temeljni opis predmeta, dimenzije i slično. Tako obrađeni predmeti umatali su se u ljepenku, slagali su se u drvene sanduke u kojima su se kasnije čuvali. Najviše posla je tada imala Ljerka jer je sve iz svoje bilježnice morala upisati u Inventarnu knjigu i tako smo obradili 301 predmet.*¹³

Prva izložba dijela Zavičajne zbirke organizirana je povodom svetkovine Svete Nedjelje od 4. do 14. rujna 1992. godine u zgradi Narodnog sveučilišta Ludbreg. Na izložbi je bilo prikazano 45 predmeta koje je odabrala autorica izložbe Ljerka Albus, a izrađen je i prigodni katalog. To je bila i prva prezentacija zbirke, nakon što su svi predmeti iz osnovne škole iz vitrina u hodniku preseljeni u dvorac Batthyany. Stalni postav formiran je 17. prosinca 1997. godine. Predmete za stalni postav, njih 42, izabrala je Ljerka Albus, a fotografirao ih je Davor Puttar

Sl. 3. Novo spremište u podrumu dvorca Batthyany (fotodokumentacija Muzeja grada Ludbrega).

iz Gradskog muzeja Varaždin. Uz stalni postav izrađen je i popratni katalog sa svim važnim informacijama. Nažalost, kako to uvijek biva, radi proširenja djelatnosti Sveučilišta, prostor hola ispred vijećnice na prvom katu zgrade je trebalo prenamijeniti, pa je tako i rasformiran stalni postav. Iako je to bio mali, ali reprezentativan opseg predmeta, uspjelo se građanima pokazati nešto od onoga što se obično skriva u podrumima ustanova.

*Predmeti su bili izloženi u staklenim vitrinama takozvanim akvarijima, neki su bili obješeni na zid, a dio škrinja i kolovrata bio je izložen na podestu. Zanimljivo je da smo se dosjetili da taj podest obučemo u ljepenku, a koji je ustvari prezentirao tadašnji pod od blata, kakvi su bili u tim kućama.*¹⁴

Na samom otvorenju izložbe podijeljene su zahvalnice građanima koji su doprinijeli očuvanju kulturne baštine ludbreškog kraja. Stalni postav rasformiran je 2005. godine. Nakon otvorenja stalnog postava nastavljeno je sustavno prikupljanje građe na terenu. Glavnu ulogu u tome je imao Stjepan Belović, a Branko Dijanošić je bio u funkciji fotografa i organizatora za prijevoz predmeta. Svi predmeti prikupljeni su darovanjem.

Ponekad je bilo šteta što nismo mogli preuzeti velike predmete, na primjer staru vinogradarsku prešu jer nismo imali neki skladišni prostor, a izvan naše institucije nije bilo previše pažnje koja bi se posvetila samoj zbirci. Bili su tada neki drugi

¹² Isto.

¹³ Branko Dijanošić, Ususret Muzeju grada Ludbrega I, 2020. (dostupno na: <https://mgl.com.hr/povijest-muzeja/>).

¹⁴ Isto.

Sl. 4. Zbirka sakralne umjetnosti u kapelici Sv. Križa u dvorcu Batthyany (fotodokumentacija Muzeja grada Ludbrega).

prioriteti pa se sve uglavnom svodilo na entuzijazam nas koji smo to pokrenuli.¹⁵

Prvo rješenje o preventivnoj zaštiti spomenika kulture za zavičajnu zbirku etnografskih predmeta doneseno je 17. studenog 1998. godine i njime je bilo obuhvaćeno 270 pokretnih etnografskih predmeta. Tu su bili obuhvaćeni predmeti lončarske proizvodnje, drvena pomagala za tekstilnu proizvodnju, kućni inventar, predmeti za pripremu hrane i ostali predmeti u svakodnevnoj upotrebi. Još jedno rješenje o preventivnoj zaštiti doneseno je 13. lipnja 2003. godine u trajanju od tri godine, a tada je zaštitom obuhvaćen 301 predmet.¹⁶ Zahtjev za registraciju muzejskih predmeta u sklopu Zavičajne zbirke predan je Ministarstvu kulture u veljači 2019. godine. Zbirka je tada brojila 600 predmeta od metala, keramike, drveta, porculana, tkanine, papira, kože i drugih materijala koji pokrivaju područje etnologije, povijesti, kulturne-povijesti, arheologije, tehničkih znanosti te predmete pučke umjetnosti.¹⁷ Rješenje Ministarstva kulture stiglo je 22. listopada

2019. godine kojim je utvrđeno da Zavičajna zbirka ima svojstvo kulturnog dobra te se tada upisala u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara pod brojem Z-7367.

U veljači 2016. godine izrađen je idejni projekt stalnog postava etnografske zbirke u području dvorca Batthyany, a autor je Mario Beusan. Muzeološka koncepcija stalnog postava etnografske zbirke temelji se na ideji o prezentaciji života ruralnog stanovništva ludbreškog kraja.¹⁸

U sklopu manifestacije *Međunarodni dan muzeja*, 19. svibnja 2017. godine, otvorena je izložba pod nazivom *Na tragu Zavičajne zbirke*. Na izložbi je bilo prikazano šest predmeta iz etnografske zbirke, a ostalo su činile tematske etno fotografije autora Miroslava Vađuneca.¹⁹ Tijekom 2018. i 2019. godine svi predmeti koji su prikupljeni stručno su obrađeni i kategorizirani te upisani u muzejsku bazu podataka. Taj zadatak je na sebe preuzela Venija Bobnjarić-Vučković, a Miroslav Vađunec je sve predmete digitalizirao.

15 Isto.

16 Rješenje o preventivnoj zaštiti spomenika kulture, Zagreb, 17. 11. 1998.; Rješenje o preventivnoj zaštiti spomenika kulture, Zagreb, 13. 6. 2003.

17 Zahtjev za registraciju Zavičajne zbirke, Ludbreg, 18. 2. 2019.

18 BEUSAN, Mario: *Idejni projekt stalnog postava etnografske zbirke*. Zagreb, 2016.

19 VAĐUNEC, Dražen: *Izložba Na tragu Zavičajne zbirke*. // Ludbreške novine, 121, XII. (31. 5. 2017.), 13.

Sl. 5. Arheološki park Iovia
(fotodokumentacija Muzeja grada Ludbrega).

Sl. 6. Etnografski postav 'Tak se negda živeo'
(fotodokumentacija Muzeja grada Ludbrega).

Zavičajna zbirka je 2020. godine iz podrumskog prostora Centra za kulturu i informiranje preseljena u uređeni podrumski prostor u dvorcu Batthyany te je provedena revizija u kojoj su u Zbirci zabilježena 676 predmeta. Svi predmeti su složeni na police i označeni inventarnim oznakama. Tijekom 2020. godine u Centru za kulturu i informiranje snimljena su dva dokumentarna filma koji nose naziv *Ususret Muzeju grada Ludbrega*. Filmovi prikazuju početke stvaranja Etnografske i Sakralne zbirke kao temelja za razvoj budućeg Muzeja. U filmu svoj osvrt daju Branko Dijanošić, ravnatelj Centra za kulturu i informiranje „Dragutin Novak” koji je pokrenuo smještaj predmeta u prostore Centra, napravio prvu fotodokumentaciju i brinuo o sudbini same zbirke, profesorica povijest umjetnosti i etnologije Venija Bobnjarić-Vučković te Stjepan Belović, umirovljeni profesor povijesti i zemljopisa kao začetnik Zbirke.²⁰

3. Zbirka sakralne umjetnosti

Prvi dio postava zbirke sakralne umjetnosti postavljen je 1996. godine u kapelici Sv. Križa u dvorcu Batthyany. U dvije male prostorije u prizemlju postavljena je stalna izložba arhiv-

ske građe o Presvetoj krvi Kristovoj. Autor tog dijela postava je Želimir Laszlo.²¹ Nakon toga krenulo se s terenskim istraživanjima koja su pokazala kako postoji velik broj crkvenih predmeta bez liturgijske funkcije. Predmeti spomeničke baštine prepušteni su propadanju i nedostupni široj javnosti pa ih je trebalo očuvati i zaštititi. To je postao temelj sadašnjeg stalnog postava zbirke sakralne umjetnosti.²²

Odluka o utemeljenju Stalnog postava sakralne umjetnosti u Ludbregu donesena je na sjednici Gradskog vijeća Grada Ludbrega održanoj 12. lipnja 1998. godine. Na sjednici je odlučeno da Grad Ludbreg osigurava prostor za smještaj predmeta, vodi brigu o opremanju prostora potrebnim inventarom, organizira zaštitu sakralnih predmeta te brine o stručnoj obradi i restauriranju eksponata. Stalni postav sakralne umjetnosti utemeljuje se u okviru muzejsko-galerijske djelatnosti Pučkog otvorenog učilišta „Dragutin Novak” u Ludbregu. Stalni postav bit će smješten u povijesnom prostoru kapelice Sv. Križa u dvorcu Batthyany, a obuhvaća crkvene knjige, slike, kamenu i drvenu plastiku, tekstile predmete, crkveno posuđe te ostale sakralne predmete. Autori postava su Nela Tarbuk, muzejska savjetnica u Muzeju za

²⁰ Ususret Muzeju grada Ludbrega I, II, 2020. (dostupno na: <https://mgl.com.hr/povijest-muzeja/>).

²¹ TARBUK, Nela: *Stalni postav zbirke sakralne umjetnosti*. // Podravski zbornik 1999. (ur. Hrvoje Petrić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1999., 201.

²² Katalog stalnog postava zbirke sakralne umjetnosti, Ludbreg, 1998.

umjetnost i obrt, i Mario Beusan, dipl. ing. arhitekture Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a obradu građe i izbor izložaka proveli su Doris Baričević, Mirjana Repanić Braun, Jelena Ivoš, Ivo Lentić i Milan Pelc.²³

Stalni postav zbirke sakralne umjetnosti otvoren je za javnost, 3. rujna 1998. godine, u sklopu manifestacije *Deset dana Svete Nedjelje u Ludbregu*. U Stalnom postavu sakralne umjetnosti izložen je 31 predmet, a oni su grupirani u pet tematskih skupina: kamena i drvena plastika, slikarstvo, crkveno ruho, liturgijsko posuđe i crkvene knjige.²⁴ Predmeti su prikupljeni iz crkava s područja RKT²⁵ župe Presvetog Trojstva Ludbreg, RKT župe Sv. Martina Donji Martijanec, RKT župe Sv. Jurja Sveti Đurđ i RKT župe Sv. Franje Asiškog Veliki Bukovec.²⁶ Svi predmeti su popisani i obrađeni u Inventarnoj knjizi.

*Predmeti datiraju od 17. do 19. stoljeća i naravno da su oni prikupljeni iz crkava gdje nisu bili primjereni uvjeti za čuvanje tako da su i dijelom oštećeni i na njima su provedeni određeni zaštitni radovi. Posebno se to odnosi na tekstilne predmete koji su sami po prirodi svog materijala vrlo osjetljivi na vanjske uvjete i oni su bili prilično oštećeni. Zbog toga je od 2004. godine u Hrvatskom restauratorskom zavodu, Restauratorskom odjelu Ludbreg, provedena konzervacija – restauracija sedam misnica i dviju zastava. Među liturgijskim tekstilnim predmetima mogu se izdvojiti tri misnice koje datiraju u 18. stoljeće, a izrađene su od vrlo vrijednih i dragocjenih tkanina istkanih u Francuskoj. Te tkanine su značajne jer su izrađene od svilenih niti i protkane su pozlaćenim i posrebrnim svilenim nitima.*²⁷

Sl. 7. Razni događaji u Muzeju grada Ludbrega (fotodokumentacija Muzeja grada Ludbrega).

U financiranju projekta Stalnog postava zbirke sakralne umjetnosti sudjelovali su Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Grad Ludbreg i Varaždinska županija. Stalni postav zbirke sakralne umjetnosti predstavlja vrijedan zbir nasljeđa ludbreškog kraja pa je Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Varaždinu donijelo 2. ožujka 2000. i 6. travnja 2004. godine rješenja kojima se zbirka stavlja pod preventivnu zaštitu u trajanju od tri godine.²⁸ Rješenje o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra kasnije nije doneseno.

4. Arheološki park Iovia

U sklopu projekta „Unapređenje kontinentalnog turizma turističkom valorizacijom povijesno-kulturne baštine Grada Ludbrega”, financiranog sredstvima Europskog fonda za regionalni razvoj provođenjem Operativnog programa „Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.” (korisnik: Grad Ludbreg; partneri: Turistička zajednica Grada Ludbrega, Hrvatski restauratorski zavod, udruga LAG „Izvor” i ugostiteljski obrt „Crnković” – Boris Crnko-

23 Odluka o utemeljenju Stalnog postava sakralne umjetnosti u Ludbregu, Ludbreg, 12. 6. 1998.

24 BOBNJARIĆ-VUČKOVIĆ, Venija: *Kratak pregled zbirke sakralne umjetnosti*. // Podravski zbornik 1998. – 1999. (ur. Hrvoje Petrić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1999., 205.

25 Kratica za naziv *rimokatolička*.

26 Katalog stalnog postava zbirke sakralne umjetnosti, Ludbreg, 1998.

27 BOBNJARIĆ-VUČKOVIĆ, Venija: *Ususret Muzeju grada Ludbrega I*, 2020. (dostupno na: <https://mgl.com.hr/povijest-muzeja/>).

28 Rješenje o preventivnoj zaštiti, Zagreb, 6. 4. 2004.

vić). Projekt je obuhvatio uređenje stalnog muzejskog postava i uređenje arheološkog nalazišta „Vrt Somodi“ u kojem se nalaze dva rimska objekta (danas se tu nalazi Arheološki park Iovia), radove na cinktoru i Župnoj crkvi Presvetog Trojstva, radove na uređenju šetnice uz rijeku Bednju te uređenje Zanatskog trga. Arheološka istraživanja od 2008. do 2011. godine vodio je Hrvatski restauratorski zavod. Korištene su suvremene metode istraživanja, a one obuhvaćaju interdisciplinarna istraživanja u kojima su sudjelovali brojni hrvatski i inozemni znanstvenici.²⁹ Istražene su dvije rimske građevine označene nazivima Rimski objekt 1 i Rimski objekt 2. Rimski objekt 1 tipološki pripada skupini manjih, prostorno nerazvedenih kupališta (*balneae*) i za njegovu gradnju ne postoje stroga pravila. Rimski objekt 2 je oblikovanjem najbliži tipu vile s portikom i peristilom. Usporedbom s drugim tlocrtno srodnim rimskim objektima i pokretnim arheološkim nalazima, gradnja ova dva objekta može se datirati u drugu polovinu prvog ili u sam početak drugog stoljeća.³⁰ Nakon više od desetak godina istraživanja i rada, 10. svibnja 2021. godine, Arheološki park je otvoren za posjetitelje. Prisutnima se na otvorenju obratio gradonačelnik grada Ludbrega, Dubravko Bilić, voditeljica istraživanja dr. sc. Tajana Pleše i ministrica kulture i medija dr. sc. Nina Obuljen Koržinek. Nakon uvodnih govora ministrica je s gradonačelnikom rezanjem vrpce otvorila Arheološki park Iovia, uz sljedeće riječi: *Arheološka istraživanja potvrdila su da je ovaj prostor bio kontinuirano naseljen od prapovijesti do danas, a sam Park osmišljen je tako da posjetiteljima pruži uvid u sve bogate arheološke povijesne, ali i duhovne slojeve života brojnih naraštaja Ludbrežana. Edukativni potencijal ovog parka je vrlo važan i nema granica, zahvaljujući svim suvremenim tehnologijama, arhitektonskoj, facijalnoj 3D rekonstrukciji, multimediji i interaktivnom pristupu prezentacije ovog lokaliteta.*³¹

29 PLEŠE, Tajana et al.: *Arheološki park Iovia Ludbreg*. // *Muzeologija* 59, Zagreb, 2022., 143.

30 Isto, 143–144.

31 Dio govora ministricice dr. sc. Nine Obuljen Koržinek pri-

5. Muzej grada Ludbrega

U travnju 2020. godine doneseno je mišljenje Hrvatskog muzejskog vijeća o osnivanju Muzeja grada Ludbrega. Osnovano je Stručno povjerenstvo u sastavu: Iris Biškupić Bašić, muzejska savjetnica u Etnografskom muzeju Zagreb, Arijana Koprčina, muzejska savjetnica i voditeljica Zbirke metala u Muzeju za umjetnost i obrt i Katarina Brkljačić Netopil, stručna savjetnica u Službi za muzejsku djelatnost Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Godinu dana nakon mišljenja, dakle 2021., doneseno je Rješenje kojim se utvrđuje da su zadovoljeni svi zakonski uvjeti za osnivanje muzeja: muzejska građa, muzejska dokumentacija, prostor za obavljanje djelatnosti, oprema i sredstva za rad te sustav osiguranja za zaštitu muzejske građe i muzejske dokumentacije, rad stručnih djelatnika i plan rada i razvitka muzeja. Muzej grada Ludbrega osnovan je u sastavu Centra za kulturu i informiranje „Dragutin Novak“ Ludbreg³² 2. lipnja 2021. godine i klasificiran kao opći, regionalni muzej zavičajnog i kompleksnog tipa unutar kojeg se sabire, istražuje i prezentira materijalna i nematerijalna kulturna baština s područja ludbreškog kraja. U Muzeju su zaposlena dva kustosa – arheolog i etnolog. Muzejska djelatnost raspoređena je po ustrojbenim jedinicama – odjelima i zbirkama: Arheološki odjel, Etnografski odjel, Povijesne zbirke i Umjetničke zbirke. Unutar svakog odjela i zbirke nalaze se podzbirke koje su kategorizirane prema vrsti predmeta.

Udruga „Žena iz Centra svijeta“, Centar za kulturu i informiranje „Dragutin Novak“ Ludbreg (Muzej grada Ludbrega) i Grad Ludbreg sklopili su 21. rujna 2021. godine Sporazum o suradnji na obradi i prezentiranju zbirke *Bakina hiža i dedekov dvor*. Članice Udruge već dva desetka godina prikupljaju predmete materijalne kulturne baštine. Obradu Zbirke preuzeo

likom otvorenja Arheološkog parka Iovia, 10. 5. 2021. godine (dostupno na: <https://mgl.com.hr/arheoloski-park-iovvia/>).

32 Rješenje o osnivanju Muzeja grada Ludbrega, Zagreb, 20. svibnja 2021.

je kustos etnolog Robert Kapeš koji je identificirao, obradio i digitalizirao više od 2000 predmeta. Etnografski postav pod nazivom *Tak se negda živelo* nastao je suradnjom udruge „Žene iz Centra svijeta”, Grada Ludbrega, Centra za kulturu i informiranje „Dragutin Novak” Ludbreg i Muzeja grada Ludbrega. U postavi su spojene dvije etnografske zbirke i prikazana je izložba uporabnih predmeta za život iz kraja 19. i početka 20. stoljeća.

*Na izložbi je prikazano 103 predmeta koji su korišteni u 19. i 20. stoljeću. Pokušali smo rekreirati nekakav ambijentalni postav, odnosno ambijent tradicijske Ludbreške kuće. Sve je u jednom prostoru, u jednoj prostoriji, koji je dosta malen sa spuštenim stropom.*³³

Danas Muzej grada Ludbrega djeluje na tri lokacije: Arheološki park Iovia, etnografski postav *Tak se negda živelo* u Bakinoj hiži i dedekovom dvoru i Zbirka sakralne umjetnosti u kapelici Sv. Križa u dvorcu Batthyany. Muzej grada Ludbrega od svojih početaka aktivno sudjeluje u raznim manifestacijama: Noć muzeja, Edukativna muzejska akcija (EMA), Međunarodni dan muzeja, Ludbreg petkom i to s izložbama i radionicama za djecu predškolske i osnovnoškolske dobi i odrasle te raznim predavanjima. Sa svojim publikacijama sudjeluje i na Međunarodnom sajmu knjiga Interliber u Zagrebu. U Muzeju grada Ludbrega je uvijek dinamično te nema praznog hoda. Istovremeno se radi na istraživanjima narodnih običaja ludbreškog kraja i arheološkim istraživanjima, pripremaju se stručni članci i publikacije za objavu, razvijaju nove radionice za djecu predškolske i osnovnoškolske dobi, organiziraju se izložbe i pripremaju katalogi, a radi se i na novim projektima vezanim iz postav. Uz to se stalno provode i standardni muzejski poslovi poput prikupljanja, obrade i upisa građe u bazu podataka te revizije fundusa. Muzej je od njegovih početaka posjetilo više od 5000

posjetitelja.

6. Zaključak

Od daleke 1965. godine, kad je počelo prikupljanje etnografskih predmeta pa do Etnografskog postava u Bakinoj hiži – *Tak se negda živelo* 2025. godine, prošlo je 60 godina. To je izuzetno dugo razdoblje koje svjedoči o viziji i upornosti svih osoba koje su bile uključene u čuvanje materijalne baštine ludbreškog kraja. Entuzijazam svih uključenih omogućio je da danas Ludbreg ima svoj muzej, doduše još uvijek u skromnim okvirima, ali je to ipak dobar temelj za daljnji napredak i razvoj. Materijala koji je prikupljen, ali i onog koji na terenu još čeka ima dovoljno. To nam pokazuju izložbe i posjetitelji koji se često prisjete *pak i ja imam stvari kaj mi stojijo i mogle bi biti v muzeju*. Ponekad je potreban mali poticaj ljudima da doniraju predmete i time spriječe njihov nestanak, kao starog i nepotrebnog. Važno je i mlade generacije podsjećati na nekadašnji potpuno drukčiji način života. Uloga muzeja nije samo u prikupljanju, popisivanju i opisivanju već je to i aktivan rad u zajednici kroz različite izložbe, prezentacije i radionice gdje se na vrlo konkretan način, osobito mladu populaciju uključuje u razumijevanje prošlosti zavičaja i njegovanje tradicije. Na tim temeljima djeluje Muzej grada Ludbrega i zasigurno ima potencijal za daljnji razvoj. Naravno, potrebno je i modernizirati prezentaciju pa je u planu i multimedija koja je mladim naraštajima vrlo bliska. Tradicija i spoj multimedije daju sasvim novu dimenziju muzejima i njihovim posjetiteljima.

33 Robert Kapeš, Otvorenje Etnografskog postava u Bakinoj hiži i dedekovom dvoru (dostupno na: https://www.youtube.com/watch?v=UJMxeJHGNkA&ab_channel=Centarza-kulturuLudbreg)

Summary

Ludbreg City Museum - From Early Collection Initiatives to an Established Institution

This paper provides an overview of the historical evolution of the Ludbreg City Museum, which can be divided into several distinct phases. The initial phase began in 1965 with the organized gathering of antiquities at Ludbreg Elementary School, followed by the museum's transfer to Batthyany Castle and several burglaries that impacted the collection. The subsequent phase features the first professional cataloging of artifacts and the inaugural exhibition in 1992, culminating with the opening of a permanent display in 1997. Throughout this period, efforts continued with the aim of registering and protecting the collection as a cultural heritage, alongside the acquisition of artefacts no longer in domestic use within the Ludbreg region. The next phase saw the establishment of the Sacred Art Collection in 1998 and the launch of a permanent display in the Chapel of the Holy Cross, located within Batthyany Castle. The latest stages include research activities, the inauguration of the Iovia Archaeological Park, and the official registration of the Ludbreg City Museum in 2021.

Literatura i izvori

- BEUSAN, Mario: *Idejni projekt stalnog postava etnografske zbirke*, Zagreb, 2016.
- BOBNJARIĆ-VUČKOVIĆ, Venija: *Kratak pregled zbirke sakralne umjetnosti*. // Podravski zbornik 1998. – 1999. (ur. Hrvoje Petrić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1999., 205–214.
- PLEŠE, Tajana et al.: *Arheološki park Iovia Ludbreg*. // *Muzeologija* 59, Zagreb, 2022., 143–158.
- TARBUK, Nela: *Stalni postav zbirke sakralne umjetnosti*. // *Podravski zbornik* 1998. – 1999. (ur. Hrvoje Petrić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 1999., 201–204.
- Ususret Muzeju grada Ludbrega I, 2020. (dostupno na: <https://mgl.com.hr/povijest-muzeja/>)
- Ususret Muzeju grada Ludbrega II, 2020. (dostupno na: <https://mgl.com.hr/povijest-muzeja/>)
- VAĐUNEC, Dražen: *Izložba Na tragu Zavičajne zbirke*. // *Ludbreške novine*, 121, XII. (31. 5. 2017.), 13.
- VRTULEK, Franjo: *Nekad korisno – sada u muzej*. // *Večernji list* (travanj 1977.)
- Dio govora ministrice dr. sc. Nine Obuljen Koržinek prilikom otvorenja Arheološkog parka Iovia, 10. 5. 2021. godine (dostupno na: <https://mgl.com.hr/arheoloski-park-iovia/>)
- Inventarna bilježnica.
- Katalog stalnog postava zbirke sakralne umjetnosti, Ludbreg, 1998.
- Odluka o utemeljenju Stalnog postava sakralne umjetnosti u Ludbregu, Ludbreg, 12. 6. 1998.
- Odštetni zahtjev, Ludbreg, 19. 3. 1986.
- Rješenje o osnivanju Muzeja grada Ludbrega, Zagreb, 20. 5. 2021.
- Rješenje o preventivnoj zaštiti spomenika kulture, Zagreb, 13. 6. 2003.
- Rješenje o preventivnoj zaštiti spomenika kulture, Zagreb, 17. 11. 1998.
- Rješenje o preventivnoj zaštiti, Zagreb, 6. 4. 2004.
- Otvorenje Etnografskog postava u Bakinoj hiži i dedekovom dvoru *Tak se negda živelo* (dostupno na: https://www.youtube.com/watch?v=UJMxeJHGNkA&ab_channel=CentarzakulturuLudbreg)
- Spomenica Ludbreg 1959./1960. – 1972./1973.
- Zahtjev za registraciju Zavičajne zbirke, Ludbreg, 18. 2. 2019.
- Zavičajna zbirka (katalog stalnog postava), Ludbreg, 1997.